

PELAN STRATEGIK PELANCONGAN BANDARAYA KOTA KINABALU, SABAH

2022 - 2026

5 GENDER
EQUALITY

6 CLEAN WATER
AND SANITATION

7 AFFORDABLE AND
CLEAN ENERGY

9 INDUSTRY, INNOVATION
AND INFRASTRUCTURE

11 SUSTAINABLE CITIES
AND COMMUNITIES

17 PARTNERSHIPS
FOR THE GOALS

SUSTAINABLE
DEVELOPMENT
GOALS

PELAN STRATEGIK PELANCONGAN BANDARAYA KOTA KINABALU 2022 – 2026

ISBN 978-983-42028-6-6

DEWAN BANDARAYA KOTA KINABALU

Dewan Bandaraya Kota Kinabalu ditubuhkan pada 02 Februari 2000 melalui Enakmen Bandaraya Kota Kinabalu 1996 (Bilangan 15 Tahun 1996) setelah diwartakan dan diluluskan oleh Dewan Undangan Negeri Sabah pada bulan November 1996. Semua urusan pentadbiran dan peranan Majlis Perbandaran Kota Kinabalu diambil alih oleh Dewan Bandaraya Kota Kinabalu.

Kawasan pentadbiran Dewan Bandaraya Kota Kinabalu merangkumi pusat bandar, pinggir bandar, luar bandar dan laut serta pulau berkeluasan 366.06 kilometer persegi.

Kawasan pentadbiran DBKK ini antara lain termasuklah Pusat Bandar, Tanjung Aru / Kepayan, Likas, Luyang, Inanam, Menggatal, Sepanggar dan Telipok.

Dewan Bandaraya Kota Kinabalu ditadbir dan diketuai oleh Mayor yang dilantik oleh Tuan Yang Terutama Yang Dipertua Negeri Sabah dan dibantu oleh seorang Ketua Pengarah serta empat (4) orang Timbalan Ketua Pengarah yang masing-masing mengetuai Sektor Kewangan, Sektor Perancangan & Pembangunan, Sektor Khidmat Pengurusan dan Sektor Operasi.

Lembaga Penasihat Dewan Bandaraya Kota Kinabalu ditubuhkan bagi menasihati Mayor dalam perkara-perkara berkaitan dengan pentadbiran Dewan Bandaraya Kota Kinabalu, yang terdiri daripada lima (5) orang dan tidak melebihi lima belas (15) orang yang dilantik oleh Tuan Yang Terutama Yang Dipertua Negeri Sabah.

Diterbitkan Oleh

Dewan Bandaraya Kota Kinabalu
No.1, Jalan Bandaran,
88675 Kota Kinabalu,
Sabah, Malaysia.

Tel : 60 88 521800
Faks : 60 88 219175
Laman Web : www.dbkk.sabah.gov.my
Keluaran Pertama Disember 2021

© Dewan Bandaraya Kota Kinabalu
Hak Cipta Terpelihara

Dilarang mengeluarkan semula mana-mana di dalam dokumen ini atau mengubah dalam apa jua bentuk atau cara, sama ada elektronik, fotokopi atau rakaman tanpa kebenaran bertulis daripada Dewan Bandaraya Kota Kinabalu

PERUTUSAN

YAB Datuk Seri Panglima Haji Hajiji haji Mohd Noor
Ketua Menteri Sabah

Assalamualaikum W.B.T dan Salam Sabah Maju Jaya.

Saya merakamkan syabas kepada Datuk Mayor Kota Kinabalu dan semua warga Dewan Bandaraya Kota Kinabalu (DBKK) sempena pelancaran Pelan strategik Pelancongan Bandaraya Kota Kinabalu 2022-2026.

Pelaksanaan Pelan Strategik Pelancongan Bandaraya Kota Kinabalu bagi tempoh lima tahun ini amat signifikan dalam mencerminkan harapan warga Bandaraya Kota Kinabalu. Inisiatif ini diyakini dapat membantu Kerajaan Negeri Sabah merangka strategi jangka pendek terutama dalam tempoh pemulihan pasca COVID-19, seterusnya mengenal pasti bagaimana sektor ini boleh dimajukan jauh ke hadapan.

Saya yakin pelan ini akan menjadi pemangkin untuk memacu pembangunan Bandaraya Kota Kinabalu sekali gus meningkatkan lagi kesejahteraan warganya melalui pembangunan pelancongan yang lestari.

Diharapkan dengan pelaksanaan pelan strategik ini, sektor pelancongan di negeri Sabah dan Bandaraya Kota Kinabalu khasnya kembali berkembang rancak dan menyumbang kepada peningkatan ekonomi.

Saya berharap semua warga kerja DBKK dan warga bandar raya dapat bekerjasama serta memberikan komitmen sepenuhnya terhadap pelan ini bagi memastikan kejayaan dan keberkesanan peraksanaannya.

(YAB Datuk Seri Panglima Haji Hajiji Haji Noor)
Ketua Menteri Sabah

PRAKATA

YBhg. Datuk Noorliza Awang Alip
Mayor Bandaraya Kota Kinabalu

Assalamualaikum, Salam Sejahtera
dan Salam Sabah Maju Jaya.

Alhamdulillah, bersyukur kita ke hadrat Allah S.W.T kerana dengan izinNya Pelan Strategik Pelancongan Bandaraya Kota Kinabalu 2022-2026 yang mengandungi perancangan strategik pelancongan bagi tempoh lima (5) tahun (2022 – 2026) dapat diterbitkan. Pelan strategik ini dapat dihasilkan dengan adanya input daripada pelbagai pihak terutamanya daripada pemain-pemain industri pelancongan melalui bengkel yang telah dianjurkan oleh DBKK pada 14 September 2020. Pelan strategik ini telah menggariskan empat (4) teras strategik yang mana keempat-empat teras ini menyokong visi dan misi DBKK dengan mengambil kira Pelan Pembangunan Sabah Maju Jaya 2021-2025, Dasar Pelancongan Negara 2030 dan *Sustainable Development Goals (SDG)*.

Berpaksikan kepada prinsip empat (4) teras utama, besarlah harapan saya agar semua pihak dapat memberi komitmen padu dan sama-sama berganding bahu dalam melaksanakan perancangan aktiviti yang telah digariskan di dalam pelan ini dan seterusnya dapat menjadikan Bandaraya Kota Kinabalu ini sebagai “*Preferred Destination*”.

Dalam kesempatan ini, saya ingin mengucapkan ribuan terima kasih dan setinggi-tinggi penghargaan kepada semua yang terlibat di dalam penyediaan Pelan Strategik Pelancongan Bandaraya Kota Kinabalu 2022-2026.

Sekian.

(DATUK NOORLIZA AWANG ALIP)
Mayor Bandaraya Kota Kinabalu

ISI KANDUNGAN

Perutusan YAB Ketua Menteri Sabah	4
Prakata Mayor Bandaraya Kota Kinabalu	5
Isi Kandungan	6
Akronim dan Singkatan	7
Jawatankuasa Pelan Strategik Pelancongan Bandaraya Kota Kinabalu 2022-2026	8
Ringkasan Eksekutif	9
Visi, Misi & Budaya Korporat	10
Objektif	11-12
Ringkasan Pelan Tindakan	13-14
Analisis Persekitaran (Matriks TOWS)	15-19
Pelan Tindakan	20-43
Pelaksanaan, Pemantauan dan Penilaian	44
Elemen Penentu Kejayaan	45
Penutup	46
Rujukan	47

AKRONIM DAN SINGKATAN

BOMBA	Jabatan Bomba dan Penyelamat Malaysia
CBT	Community Based Tourism (Pelancongan Berasaskan Komuniti)
DBKK	Dewan Bandaraya Kota Kinabalu
DS	Demands Sophistication
FTO	Friendly Tour Operators
INFRA SABAH	Institut Kemajuan Desa
IPTA/IPTS	Institut Pengajian Tinggi Awam/Institut Pengajian Tinggi Swasta
ITA	Inanam Tourism Association
KEPKAS	Kementerian Pelancongan, Kebudayaan dan Alam Sekitar Negeri Sabah
KKM	Kementerian Kesihatan Malaysia
KKR	Kementerian Kerja Raya
LRT	Light Rail Transit
MAB	Malaysian Airport Berhad
MATTA	Malaysian Association of Tour and Travel Agents
MICE	Meetings, Incentives, Conferences, Exhibitions
MoU	Memorandum of Understanding
PATA	Pacific Asia Travel Association
PATI	Pendatang Asing Tanpa Izin
PDRM	Polis Diraja Malaysia
R&D	Research & Development
SICC	Sabah International Convention Centre
SOP	Standard of Procedure
TPO	Tourism Promotion Organization for Asia Pacific Cities
USP	Unique Selling Proposition
Wi-Fi	Wireless Fidelity / Internet
3R	Reduce, Reuse & Recycle

JAWATANKUASA PELAN STRATEGIK PELANCONGAN BANDARAYA KOTA KINABALU 2022-2026

Berdiri dari kiri, barisan ke tiga :

Rustam bin Ahmad (Imago Shopping Mall), Edmund Te (Suria Sabah Shopping Mall), Mohd Azizi bin Suhaili (KKM), Mohammad Yaman bin Haji Jani (JKPB, DBKK), Ambrose Muking (Lembaga Penggalakan Pelancongan Malaysia), Jack Lo Cheong Wah (JK, DBKK), Simon Yayun Lamadus (MAB)

Berdiri dari kiri, barisan ke dua :

Augus Tamaning (JPB, DBKK), Norshanti binti Hiddin (Kementerian Pelancongan Kesenian & Budaya), Tony Chew (STA), Rosnah binti Datu Tumai (TKPKP, DBKK), Stella Alexcius Nain (JL, DBKK), Dang Jurih Derahim (UPPM N.12 Karambunai), Mohd Noh bin Bialin (JPH, DBKK), Prof Dr. Jennifer Chan Lim Kian (UMS), David Ng (JTM, DBKK), Jupirie Apou (BOMBA), Prof Madya Dr. Spencer H. Mongindol (UiTM), Robert Sopping (ITA)

Duduk dari kiri :

Keneddy Fung (MATTA), Prof Madya Dr. Noorziah Salleh (UiTM), Fauziahton Ag. Samad (JPPB, DBKK), Sitti Bahaya OKK Haji Damsal (ALP), Junainah Abbie (Ketua Pengarah, DBKK), Lifred Wong (TKPPK, DBKK), Prof. Madya Dr. Awangku Hassanal Bahar Pengiran Bagul (UMS), Maddinin bin Jemin (Kementerian Pembangunan Luar Bandar), Calvin Liaw (JKBN, DBKK)

Penasihat I

Datuk Noorliza Awang Alip
Mayor Bandaraya Kota Kinabalu

Penasihat II

Puan Junainah Abbie
Ketua Pengarah, DBKK

Pengerusi

Puan Sitti Bahaya OKK Haji Damsal
Ahli Lembaga Penasihat Merangkap
Pengerusi Jawatankuasa Pelancongan dan
Perhubungan Antarabangsa

Fasilitator

Prof. Madya Dr. Awangku Hassanal Bahar
Pengiran Bagul
Universiti Malaysia Sabah

Setiausaha

Puan Fauziahton Ag. Samad
Pengarah Jabatan Pembangunan
Pelancongan Bandaraya, DBKK

Urusetia

Hjh Azuanah Binti Hj Amin (JPPB)
Alexandria Edith John (JPPB)
Ahmad Azraei Bin Tamring (JPPB)
Mohd Sufyan Bin Ismat Hafiz (JPPB)

RINGKASAN EKSEKUTIF

Pelan Strategik Pelancongan Bandaraya Kota Kinabalu 2022 - 2026 adalah satu pelan yang mengandungi hala tuju pembangunan pelancongan Bandaraya Kota Kinabalu untuk tempoh lima (5) tahun bermula tahun 2022 sehingga tahun 2026.

Pelan ini merupakan pelan strategik bagi rujukan pegawai Dewan Bandaraya Kota Kinabalu dan mana-mana agensi yang terlibat dalam pembangunan pelancongan di kawasan Bandaraya Kota Kinabalu.

Penggubalan Pelan Strategik ini telah mengambil kira pandangan daripada pelbagai agensi dan jabatan dalam DBKK melalui bengkel yang telah diadakan pada 14 September 2020.

Pelan Strategik ini mengandungi empat (4) teras strategik yang menyokong visi dan misi DBKK dengan mengambil kira Pelan Pembangunan Sabah Maju Jaya 2021 - 2025, Dasar Pelancongan Negara 2020 – 2030 dan *Sustainable Development Goals (SDG)* di mana empat (4) teras utama tersebut adalah seperti berikut:-

- Teras 1 : Mempromosikan Bandaraya Kota Kinabalu sebagai “Preferred Destination”.**
- Teras 2 : Memantapkan Kualiti Pelancongan di Bandaraya Kota Kinabalu melalui Kebersihan dan Kemudahan Awam.**
- Teras 3 : Membangunkan Pelancongan Luar Bandar dan Sub-Urban melalui Program Pelancongan Berasaskan Komuniti.**
- Teras 4 : Menyediakan dan Menaiktaraf Kemudahan Pelancongan yang mencukupi.**

4	TERAS
26	STRATEGI
42	PROGRAM

VISI

Kota Kinabalu Sejahtera

MISI

Menjadikan Kota Kinabalu Sebuah Bandaraya Yang Bersih,
Hijau dan Berdaya Huni

Mewujudkan Persekitaran Perniagaan Yang Kondusif Dan Inovatif

Memperkasakan Masyarakat Luar Bandar

Meningkatkan Penyampaian Perkhidmatan Bandaraya

Memantapkan Penguatkuasaan Undang-undang Kecil DBKK

Mewujudkan Sistem Pengurusan Pemantauan Setinggalan Yang Efektif
Dan Penyediaan Penempatan Yang Mencukupi

BUDAYA KORPORAT DBKK

Pantas Ke Hadapan: Inovatif, Efisien dan Efektif

OBJEKTIF

A. Promosi

1. Menambahbaik imej dan identiti Bandaraya dan mempromosikannya sebagai '*Preferred Destination*';
2. Mempergiatkan dan memperluaskan promosi pelancongan dengan mengoptimumkan platform digital dan media sosial;
3. Meningkatkan perkongsian pintar/strategik dengan pihak berkepentingan sekurang-kurangnya dua (2) agensi/individu setahun;
4. Menyokong, mempergiatkan dan mempelbagaikan aktiviti pelancongan yang berinovasi dan memenuhi Permintaan Pasaran Canggih (*Demands Sophistication*) sekurang-kurangnya lima (5) program setahun;
5. Meningkatkan dan mempergiatkan hubungan antarabangsa dengan penglibatan program yang dianjurkan sekurang-kurangnya tiga (3) program setahun.

B. Kualiti Pelancongan

1. Meningkatkan kecekapan kebersihan awam dengan mengurangkan jumlah aduan sekurang-kurangnya 15% setahun;
2. Meningkatkan dan memperkayakan program-program kesedaran kebersihan sekurang-kurangnya lima (5) program setahun;
3. Meningkatkan Prestasi Kemudahan Pelancongan, jaringan pengangkutan awam yang cekap dan capaian internet yang meluas dan berkelajuan tinggi;
4. Mengutamakan kesihatan, keselamatan dan keamanan bandar dengan mengurangkan jumlah kes jenayah kepada 50% dalam tempoh empat (4) tahun;
5. Mengamalkan Pelancongan Lestari (*Sustainable Tourism*), Pelancongan Pintar (*Smart Tourism*) dan Pelancongan Bertanggungjawab (*Responsible Tourism*);
6. Mengaktifkan *Fair Trade Tourism Selected, an accredited outlet (FTTS)* sebagai piawaian/*standard* pemantauan;
7. Meningkatkan kepuasan hati pelancongan dengan tahap kepuasan 70% ke atas setahun.

C. Pelancongan Luar Bandar dan Sub-Urban berasaskan Komuniti (CBT)

1. Menambah jumlah Pusat Pelancongan Luar Bandar dan *Sub-Urban* sekurang-kurangnya tiga (3) buah kampung/kawasan setahun;
2. Membangunkan dan menyediakan pakej pelancongan berdasarkan *Unique Selling Proposition (USP)* dan Pelancongan Kreatif (*Creative Tourism*);
3. Memantapkan modal insan komuniti dengan menganjurkan latihan kemahiran sekurang-kurangnya tiga (3) program setahun;
4. Perkongsian/kolaborasi/kerjasama pintar untuk pembangunan infrastruktur, promosi, pasaran digital, modal insan dan perniagaan;
5. Mempromosikan *CBT* ke peringkat domestik dan antarabangsa;
6. Meningkatkan kualiti *CBT* dengan mengamalkan Amalan Pengurusan Terbaik seperti *Asean Homestay Standard* dan *Asean (CBT) Standard*.

D. Pembangunan dan Infrastruktur

1. Memantapkan rangka kerja dan kelulusan pelan pembangunan;
2. Menaiktaraf jaringan infrastruktur dan kemudahan yang efisien dan sistematik;
3. Meningkatkan kemudahan pengangkutan, mobiliti dan aksesibiliti yang cekap;
4. Mengamalkan kelestarian hijau melalui Program Pengindahan Bandar yang ceria, berkualiti dan menerapkan elemen '*Urban Feature*' melalui penghijauan, pencahayaan, bangunan dengan reka bentuk bercirikan tempatan dan Seni Jalanan (*Street Art*);
5. Penyediaan dan mengamalkan Amalan Pengurusan Terbaik.

RINGKASAN PELAN TINDAKAN

TERAS	STRATEGI	PROGRAM
Teras 1 : Mempromosikan Bandaraya Kota Kinabalu Sebagai 'Preferred Destination'	S1 : Meningkatkan Perkongsian Strategik Dengan Kerajaan/ Swasta/ Antarabangsa	P1 : Memantapkan perkongsian strategik
		P2 : Pengukuhan perkongsian antarabangsa
	S2 : Menyokong Aktiviti Pelancongan	P1 : Meningkatkan jumlah aktiviti pelancongan
		P2 : MICE sebagai aktiviti pelancongan utama
		P3 : Menjadikan sungai sebagai produk pelancongan
		P4 : Kota Kinabalu sebagai Hub Pelancongan Kesihatan
		P5 : Meningkatkan jumlah penerbangan sewa khas/Chartered Flight
Teras 2 : Memantapkan Kualiti Pelancongan		P6 : Mengoptimalkan pusat rekreasi/taman awam/sukan sebagai venue acara pelancongan
		P7 : Menggalakan aktiviti pelancongan yang berinovasi dan DS
	S3 : Melebarkan Dan Memantapkan Perhubungan Antarabangsa	P1 : Meningkatkan & mempergiatkan hubungan antarabangsa
	S1 : Penambahbaikan Imej & Identiti Bandaraya Kota Kinabalu	P1 : Penambahbaikan Imej Bandar Kota Kinabalu melalui program yang dilaksanakan dan tagline sedia ada
		P2 : Hebahan Bandaraya Kota Kinabalu sebagai 'ASEAN Clean Tourist City Standard'
		P3 : Membangunkan Identiti Bandar berdasarkan sejarah dan nilai tempatan
	S2 : Meningkatkan Kecekapan Kebersihan Tandas	P1 : Meningkatkan kualiti kebersihan awam
	S3 : Program Kesedaran Kebersihan Dan Kelestarian Alam Sekitar	P1 : Memperkayakan, meluaskan dan mempergiatkan program dengan melibatkan sekolah, belia, wanita dan komuniti
		P2 : Mensasarkan penganugerahan 'ASEAN Clean Tourist City Standard' pada tahun 2023
	S4 : Meningkatkan Prestasi Kemudahan Pelancongan	P1 : Menerima pakai Senarai Semak PATA 'Tourism for All'
		P1 : Meningkatkan kualiti mengikut piawaian antarabangsa
		P2 : Menyediakan papan tanda yang mencukupi dalam pelbagai bahasa
		P3 : Menyemak/ Menggubal Undang-Undang Kecil mengikut trend aktiviti pelancongan dan rekreasi

TERAS	STRATEGI	PROGRAM
	S5 : Mewujudkan Jaringan Pengangkutan Awam Yang Efisien S6: Meningkatkan Capaian Akses Internet Berkelajuan Tinggi S7 : Kesihatan, Keselamatan Dan Keamanan Bandar	P4 : Memudahkan Peniaga-Peniaga/Pengendali untuk mempunyai lesen perniagaan yang sah P5 : Mewujudkan klinik bergerak P6 : Meningkatkan kualiti air minum yang terawat P7 : Menambah kawasan letak kenderaan bas persiaran
		P1 : Menyediakan perkhidmatan pengangkutan awam yang pelbagai daripada lapangan terbang dan pelabuhan/jeti hingga ke pusat bandar P2 : Meningkatkan jumlah terminal bas yang sesuai
		P1 : Memasang pemancar telekomunikasi di kawasan-kawasan Sub-Urban P2 : Kolaborasi/rakan strategik dengan pembekal khidmat internet
		P1 : Operasi bersepadu P2 : Memperluaskan pemasangan alat pemantau keselamatan berkualiti tinggi
		P3 : Kekerapan rondaan keselamatan dan polis P4 : Latihan keselamatan dan kesukarelaan
		P5 : Penyediaan peta taburan hospital, klinik, farmasi dan spa kepada pelancong P6 : Mempergiatkan operasi sanitasi awam di kawasan tempat pelancongan
		P1 : Amalan Pengurusan Lestari dan program Pemuliharaan Alam Sekitar
	S8 : Mengamalkan Pengurusan Kelestarian Hijau S9 : Meningkatkan Kepuasan Hati Pelancong	P2 : Penguatkuasaan Undang-Undang P3 : Menggalakkan penggunaan pengangkutan lestari P4 : <i>Sustainable use of energy</i>
		P1 : Membuat kaji selidik tahap kepuasan hati pelancong P2 : Menyediakan dan melaksanakan pelan tindakan ke atas hasil kaji selidik yang telah dibuat
		P1 : Meningkatkan Jumlah Pusat Pelancongan Sub-Urban P2 : Menyediakan pakej berdasarkan USP
	Teras 3 : Membangunkan Pelancongan Luar Bandar dan Sub-Urban Melalui Program Pelancongan Berasaskan Komuniti (CBT) Yang Berdaya Saing	

TERAS	STRATEGI	PROGRAM
Teras 4 : Menyediakan Dan Menaiktaraf Kemudahan Pelancongan Yang Mencukupi	S2 : Memantapkan Modal Insan Komuniti S3 : Memantapkan Perkongsian Pintar/Kolaborasi Dengan Agensi Kerajaan/ Swasta & Individu-Individu Berkepentingan S4 : Mempromosikan CBT Ke Segmen Pasaran Domestik & Antarabangsa S5 : Menaiktaraf jaringan infrastruktur S6 : Menguatkan Produk Agro Dan Hasil Tani Sebagai Agro-Pelancongan S7 : Meningkatkan Kualiti Terbaik CBT Dengan Menambah Baik Amalan Pengurusan Terbaik	P3 : Mempromosi <i>Gastronomy Trail</i> melalui perkongsian pintar P4 : Menggalakkan Pelancongan Kreatif (<i>Creative Tourism</i>) P1 : Memantapkan Modal Insan Komuniti dengan menganjurkan kursus latihan kemahiran kepada komuniti P2 : Membuat penandaaras dan lawatan teknikal P3 : Pengajaran Kursus Asas Homestay P1 : Mengadaptasikan Program Mentor-Mentee P2 : Meningkatkan perkongsian/kolaborasi P3 : Memantapkan <i>Smart Partnership</i> dengan segmen-segmen pasaran bersasar P4 : Kolaborasi dengan Pengendali Pelancongan seperti FTO P1 : Menjalinkan Perkongsian Homestay Tradisional P2 : Mengoptimalkan pemasaran digital (<i>E-Marketing</i>) melalui Perkongsian Pintar P1 : Menaiktaraf jaringan infrastruktur P1 : Menguatkan produk agro dan industri hiliran asas tani melalui R&D P1 : Penandaaras dengan CBT lain P2 : Mengamalkan <i>Code of Conduct/ 'Do's and Don't's'</i> P3 : CBT adalah berdaftar/ berlesen dan mengikut piawaian Amalan Terbaik P4 : Penubuhan entiti perniagaan milik komuniti P1 : Memantapkan rangka kerja dan kelulusan pelan pembangunan dengan membuat kajian semula P1 : Menaiktaraf sistem saluran longkang dan parit P2 : Pelaksanaan Program Bandar Selamat di kawasan dan koridor pelancongan P3 : Memperkayakan kemudahan & produk pelancongan P4 : Mewujudkan sistem bersepadu saluran air yang bersih untuk aktiviti rekreasi P5 : Menaiktaraf sistem maklumat pelancongan

TERAS	STRATEGI	PROGRAM
	S3 : Menyediakan Dan Meningkatkan Kemudahan Pengangkutan, Mobiliti Dan Aksesibiliti	P1 : Menaiktarafkan dan mewujudkan jaringan infrastruktur seperti sistem pengangkutan awam pelancongan yang mampan
	S4 : Mewujudkan Suasana Bandaraya Yang Kondusif Dan Mampan	P1 : Mempelbagaikan program Pengindahan melalui <i>Blueprint</i> Pengindahan Kota Kinabalu P2 : Mempelbagaikan <i>Urban Feature</i>
	S5 : Menambahbaik Amalan Pengurusan Terbaik Dengan Berinovasi Dan Teknologi Terkini	P1 : Menambah baik Amalan Pengurusan Terbaik
	S6 : Menggalakkan Pembangunan Pelancongan Yang Unik Dan Berasaskan Ciri-Ciri Tempatan	P1 : Mengenalpasti kawasan tapak bersejarah P2 : Mempelbagaikan dan menambahkan produk pelancongan tempatan
	S7 : Melaksanakan SOP Bagi Aktiviti Pelancongan	P1 : Mempraktikkan SOP untuk aktiviti-aktiviti pelancongan terutama aktiviti lasak P2 : Mengamalkan Piawaian Keselamatan Antarabangsa

ANALISIS PERSEKITARAN

MATRIKS TOWS		KEKUATAN (S)	KELEMAHAN (W)
	1.	Ibu kota Negeri Sabah;	1. Kekurangan dana / peruntukan;
	2.	Pintu masuk utama;	2. Capaian Internet yang tidak meluas dan hanya tertumpu di pusat bandar sahaja;
	3.	Kedudukan geografi yang strategik dan terletak di Hub Asia utama seperti Singapura, Hong Kong, Taipei;	3. Kesesakan jalan raya terutama waktu puncak;
	4.	Kaya dengan budaya, tradisi, dan pelbagai etnik;	4. Prasarana yang kurang mencukupi terutama di kawasan sub-urban dan pulau;
	5.	Jumlah penduduk yang ramai iaitu 500,000;	5. Birokrasi/ 'Red Tape';
	6.	Aksesibiliti dan capaian internet yang luas;	6. Pengangkutan awam kurang efisien;
	7.	Kaya dengan alam semulajadi seperti hutan, laut, pantai dan sungai;	7. Kurangnya kerjasama pintar antara agensi kerajaan dan swasta;
	8.	Boleh dilawati sepanjang tahun kerana kurang berlaku bencana taufan, gunung berapi dan sebagainya;	8. Lapangan terbang yang tidak dapat menampung jumlah penumpang;
	9.	Jumlah kemasukan pelancong domestik & antarabangsa yang meningkat dari tahun ke setahun;	9. Pembangunan sumber manusia yang tidak mencukupi dan kekurangan kemahiran bahasa asing;
	10.	Destinasi yang mantap dan terkenal;	10. Imej yang kurang kuat dan berpengaruh;
	11.	Kemudahan yang sedia ada seperti pusat membeli belah, aktiviti hiburan malam, makanan / restoran, kraftangan;	11. Jumlah pekerja pembersih yang tidak mencukupi dan masih menggunakan peralatan tradisional;
	12.	Jumlah pusat pelancongan yang mampan, seperti Tunku Abdul Rahman dan Tanjung Aru;	12. Infrastruktur yang kurang efisien;
	13.	Pusat kesihatan / hospital yang banyak dan tertumpu;	13. Kurang tempat letak kenderaan untuk bas pelancong;

		14. Terdapat agensi dan jabatan di DBKK yang bertanggungjawab dengan pembangunan pelancongan;	14.	Kebanjiran PATI serta wujudnya penempatan sefinggan;	
		15. Komuniti yang mempunyai 'Think Tourism';	15.	Kegiatan penjaja tidak terkawal khususnya di tepi jalan;	
		16. Komitmen, usaha dan inisiatif komuniti untuk memajukan kawasan sebagai kawasan tarikan pelancongan;	16.	Ketiadaan <i>Friendly Tour Operators (FTO)</i> .	
		17. Kerjasama pintar dan kolaborasi yang erat antara agensi;			
		18. Kedudukan Bandaraya di persisiran pantai;			
		19. Jumlah ketibaan pelancong yang tinggi melalui udara iaitu 95%;			
		20. Memenangi pelbagai anugerah dalam Negara dan Antarabangsa;			
		21. Mempunyai undang-undang yang sedia ada;			
		22. Terdapat produk yang dapat berpotensi untuk dipasarkan dan dimajukan;			
		23. Termasuk dalam kawasan perkadaran Bandaraya Kota Kinabalu;			
		24. Terdapat kemudahan asas sedia ada dan hanya perlu dinaiktaraf;			
		25. Hubungan antarabangsa yang kukuh iaitu <i>SisterCity</i> dan ahli Organisasi Antarabangsa.			
PELUANG (O)		SO	WO:		
1.	Memperluaskan perhubungan antarabangsa;	1. Promosi dan publisiti yang lebih fokus kepada pasaran sasaran (S2, S3, S4, S5, S6, S7, S8, S9, S10, S11, S12, S13, S14, S15, S16, S17, S18, S22, S24, O1, O2, O3, O4, O5, O6, O7, O8);	1.	Pelaburan dalam dan luar negara (W1, W2, W3, W4, W5, W6, W9, W11, W12, O1, O2, O4, O7, O11, O13, O14, O15);	
2.	Pertubuhan antarabangsa contohnya, TPO;	2. Perkongsian pintar dan <i>win-win situation</i> (S14, S15, S16, S17, S25, O1, O2, O4, O15, O17);	2.	Amalan terbaik (W9, W10, W14, W15, O2, O4, O5, O10, O15);	
3.	Kemudahan SICC;	3. Penglibatan komuniti (S5, S14, S15, S16, S17, O4, O8, O15);	3.	Pembangunan kapasiti (W1, W2, W4, W6, W7, W8, W9, W10, W14, O3, O6, O9, O11, O13, O14);	

4.	Rangkaian yang baik dengan agensi- agensi kerajaan lain;	4.	Pelancongan yang tersedia (S1, S5, S7, S8, S9, S10, S11, S12, S14, S15, S16, S17, O3, O5, O6, O8);	4.	Meningkatkan infrastruktur dan kemudahan awam yang efisien dan sistematik (W1, W2, W4, W6, W7, W8, W9, W12, O1, O2, O3, O4, O5, O9, O13, O14, O15);
5.	Mempunyai tarikan alam semula jadi dan budaya;	5.	Mampu memenuhi kehendak pelancong antarabangsa (S2, S3, S4, S6, S7, S8, S9, S10, S11, S12, S13, S18, S19, S25, O1, O2, O3, O4, O5, O6, O7, O8, O9, O15);	5.	Bangunan bersejarah (W1, W7, W8, W11, W13, W15, O4, O5, O13, O14, O15);
6.	Kebolehcapaian melalui udara, laut dan darat;	6.	Menarik pelancong yang berkualiti /melalui Acara Perniagaan (MICE) (S2, S3, S4, S6, S8, S9, S10, S11, S12, S13, S17, S19, S20, S24, S25, O1, O2, O3, O6, O7, O8, O9, O15);	6.	Pengindahan melalui Street Art (W7, W8, W11, W14, O1, O4, O13, O14, O15).
7.	Bandar yang selamat daripada ancaman bencana alam, demonstrasi dan serangan pengganas;	7.	Peluang penerbangan sewa khas/'chartered flight' (S2, S3, S5, S6, S7, S8, S9, S10, S11, S12, S13, S19, S20, S22, S25, O3, O4, O5, O6, O7, O8, O9, W9);		
8.	Hospitaliti dan Bahasa Inggeris dituturkan secara meluas;	8.	Mempromosikan Pelancongan Kesihatan/'Health Tourism' (S1, S2, S3, S4, S5, S6, S7, S8, S9, S10, S11, S13, S21, S24, S25, O1, O2, O4, O6, O7, O8, O9, O11, O12, O13, O14, O15).		
9.	Capaian internet yang lebih luas pada masa akan datang;				
10.	Mempromosikan (3R) yang giat;				
11.	Kerajaan yang prihatin;				
12.	Peluang untuk mendapatkan dana dan kepakaran daripada negara maju;				
13.	Mudah mendapatkan tenaga pekerja;				
14.	Sokongan dari badan kerajaan;				
15.	Berpeluang untuk mempelbagaikan pakej pelancongan kerana kaya dengan alam semulajadi.				

ANCAMAN (T)		ST		WT	
1.	Keselamatan dengan jumlah gelandangan dan peminta sedekah yang meningkat;	1.	Publisiti kempen kesedaran melalui pelbagai media (S5, S6, S15, S6, S17, T1, T2, T4, T5, T6, T7, T8, T10);	1.	Meningkatkan prestasi kemudahan pelancongan (W3, W4, W5, W6, W7, W8, W12, W13, T3, T4, T5);
2.	Penularan wabak penyakit berjangkit contohnya, kolera, denggi dan Covid19;	2.	Operasi bersepadu (S16, S17, S21, S23, T1, T2, T4, T5, T10, T13, T7);	2.	Memperkayakan program-program kesedaran kebersihan (W1, W2, W7, W10, W14, W15, T1, T2, T4, T5, T6, T7, T8, T9);
3.	Perubahan demografi dan motivasi untuk perjalanan yang lebih singkat;	3.	Tampil dengan gambaran yang kuat untuk bandaraya Kota Kinabalu (S4, S7, S10, S12, S18, S25, S20, T1, T3, T7, T8, T10);	3.	Mempromosikan bandaraya melalui pelbagai media (W1, W2, W3, W4, W7, W8, W9, W11, W16, T3, T5, T6, T7, T8, T10, T11, T12);
4.	Kutu sampah yang degli;				
5.	Persepsi negatif daripada orang luar dari Sabah mengenai negeri ini contohnya kes penculikan dan PATI;				
6.	Politik yang kurang stabil.				

PELAN TINDAKAN

BIL	PERKARA	TINDAKAN JABATAN	PETUNJUK PRESTASI/KPI				PEMANTAUAN				
			INDIKATOR SASARAN	SASARAN BILANGAN/PERATUSAN	TAHUN/TEMPOH	2022	2023	2024	2025	2026	
TERAS 1: MEMPROMOSIKAN BANDARAYA KOTA KINABALU SEBAGAI “PREFERRED DESTINATION”											
STRATEGI 1: PENAMBAHBAIKAN IMEJ DAN IDENTITI BANDARAYA KOTA KINABALU											
Program 1	Penambahbaikan Imej dan Identiti Bandaraya Kota Kinabalu melalui:- (a) Keselamatan (b) Kebersihan (c) Pelancongan Hijau/ Eko-Pelancongan (d) Kraftangan (e) Pusat membeli-belah (f) MICE/SICC (g) Nature Resort City Tagline:- ‘Semua Ada Di sini, From Top to the Bottom’	- Media Massa - Jabatan Kerja Raya Sabah - Jabatan Pelesenan, DBKK - Jabatan Penguatkuasaan, DBKK - Jabatan Pengurusan Sisa Pepejal, DBKK - Jabatan Landskap, DBKK - Jabatan Kesihatan - Persekitaran Bandaraya, DBKK - Jabatan Teknologi Maklumat, DBKK	- Statistik pelancong	20% Penambahan Pelancong	2-5 Tahun	1	1	1	1	1	
Program 2	Menguar-uarkan penganugerahan Bandaraya Kota Kinabalu sebagai ‘ASEAN Clean Tourist City Standard’	- Kementerian Pelancongan, Kebudayaan Dan Alam Sekitar - Jabatan Pembangunan Pelancongan Bandaraya, DBKK	- Media Sosial - Laman Web DBKK	70%	2 Tahun	1	1				

Program 3	Membangunkan dan memaparkan identiti Bandaraya berdasarkan sejarah dan nilai-nilai tempatan	- DBKK	- Bahan Promosi - Laman Web DBKK	5	2-5 Tahun	1	1	1	1	1
STRATEGI 2 : MENINGKATKAN PERKONGSIAN STRATEGIK DENGAN KERAJAAN / SWASTA / ANTARABANGSA										
Program 1	Memantapkan perkongsian strategik dengan pihak berkepentingan termasuklah:- (a) Agensi Pelancongan (b) Persatuan (c) Badan Profesional (d) Institusi Pendidikan (e) Individu/Orang Yang Berpengaruh (f) Media Sosial	- DBKK - Pengusaha - Pengendali Pelancong - Lembaga - Pelancongan Sabah - Kementerian Pelancongan, Kebudayaan Dan Alam Sekitar - Lembaga Penggalakkan Pelancongan Malaysia - MATTA	- Jumlah MOU - Jumlah Program	8	2-5 Tahun	2	2	2	2	2
Program 2	Pengukuhan Perkongsian Antarabangsa:- (a) Memperkukuhkan program Bandaraya Persahabatan (b) Mempertingkatkan penglibatan dalam TPO	- Jabatan Pembangunan Pelancongan Bandaraya, DBKK	- Jumlah MOU	50%	2-3 Tahun	1	1	1	1	1

STRATEGI 3 : MENYOKONG AKTIVITI PELANCONGAN

Program 1	Menjadikan Kota Kinabalu sebagai Hub Pelancongan Kesihatan dengan menggalakkan aktiviti perniagaan berasaskan kesihatan seperti hospital, pusat kesihatan, klinik, spa, rumah penjagaan, rumah persaraan dan lain-lain	- DBKK - Kementerian Pelancongan, Kebudayaan Dan Alam Sekitar - Lembaga Pelancongan Sabah - Kementerian Kesihatan Malaysia - Persatuan Perubatan Malaysia - Persatuan Farmasi Sabah	- Jumlah Premis	20%-40%	2-5 Tahun	1	1	1
Program 2	Meningkatkan jumlah Penerbangan Sewa Khas/ <i>Chartered Flight</i> dengan : (a) Kolaborasi dengan agensi/operator/Bandar Berkembar (b) Memudhcara prosedur permohonan permit (c) Mempelbagaikan pakej pelancongan	- DBKK & Bandar Berkembar - Kementerian Pelancongan, Kebudayaan Dan Alam Sekitar - Lembaga Pelancongan Sabah - Jabatan Penerbangan Awam	- Jumlah Pelancong Menyerintai Penerbangan Sewa Khas	30%	3 Tahun	1	5	5
Program 3	Mengoptimalkan pusat rekreasi/taman awam/sukan dengan menjadi venue acara pelancongan	- Jabatan Landskap, DBKK - Kementerian Pelancongan, Kebudayaan Dan Alam Sekitar - Lembaga Pelancongan Sabah - Kementerian Belia dan Sukan - Negeri Sabah	- Jumlah Acara	20%-40%	Setiap Tahun	1	2	2

Program 4	Menggalakkan aktiviti pelancongan yang berinovatif dan memenuhi permintaan pasaran canggi (Demand Sophistication) seperti glamping, hanging lodge dan sebagainya	- DBKK - Kementerian Pelancongan, Kebudayaan Dan Alam Sekitar - Lembaga Pelancongan Sabah - Unit Pemimpin Pembangunan Masyarakat - Pengendali Pelancongan	- Jumlah Aktiviti	20%-40%	2-5 Tahun	1	1	1	1
STRATEGI 4 : MELEBARKAN DAN MEMANTAPKAN PERHUBUNGAN ANTARABANGSA									
Program 1	Meningkatkan & Mempergiatkan Hubungan Antarabangsa melalui: (a) Bandar Berkembar (b) Pertubuhan Antarabangsa seperti :- (i) TPO (ii) Mayor's Peace	- DBKK - Lembaga Pelancongan Sabah - Kementerian Pelancongan, Kebudayaan Dan Alam Sekitar - TPO - MATTA	- Jumlah MOU - Jumlah Program	20%	4 Tahun	1	1	2	2
TERAS 2 : MEMANTAPKAN KUALITI PELANCONGAN MELALUI KEBERSIHAN DAN KEMUDAHAN AWAM									
STRATEGI 1 : MENINGKATKAN KECEKAPAN KEBERSIHAN AWAM									
Program 1	Menyediakan Manual Penyediaan Tandas mengikut piawaian antarabangsa dengan mengambil kira kesaksamaan gender dan substantif	- Jabatan Kesihatan Persekitaran Bandaraya, DBKK - Jabatan Pembangunan Pelancongan Bandaraya, DBKK - Jabatan Hal Ehwal Wanita Sabah	- Buku Manual	50%	2 Tahun		1	1	

Program 2	Meningkatkan kualiti kebersihan awam dengan:- (a) Jumlah kakitangan pembersih / pemeriksa mencukupi (b) Jadual pembersihan / pemeriksaan yang lebih kerap (c) Penarafan bintang tandas premis makanan secara Berkala (d) Penggredan premis makanan secara berkala (e) Menggunakan teknologi pembersihan yang cekap (f) Menaiktaraf kelengkapan dan peralatan tandas awam mengikut piawaian antarabangsa (g) Jadual pembersihan yang teratur, konsisten, sistematik dan mempunyai pasukan yang bersedia (h) Menggunakan teknologi landskap yang mudah diselenggara (i) Mengamalkan 3M (<i>Machine, Men, Maintain</i>) (j) Menambah jumlah tandas awam (k) Memperkukuhkan penguatkuasaan	- Jabatan Kesihatan Persekitaran Bandaraya, DBKK - Jabatan Penguatkuasaan, DBKK - Jabatan Harta, DBKK - Pengurusan Pusat Pelancongan - MAB	- Jadual Pembersihan / Pemeriksaan - Jumlah Data Petugas - Jumlah Tandass Peningkatan tahap pematuhan	50%	4 Tahun	2	2	2
--------------	--	--	---	-----	---------	---	---	---

STRATEGI 2 : PROGRAM KESEDARAN KEBERSIHAN DAN KELESTERIAN ALAM SEKITAR									
Program 1	Memperkayakan, meluaskan dan mempergiatkan program dengan melibatkan sekolah, belia, wanita & komuniti dengan:- (a) Meningkatkan penguatkuasaan seperti Anti Kufu Sampah & Kerja Masyarakat (b) Kempen kebersihan yang lebih berkala melalui program seperti:- -Komunikasi Untuk Perubahan Tingkah Laku (COMBI) -Program Tanpa Sampah seperti Kampung Tanpa Sampah, Pusat Membeli-Belah TanpaSampah dan Homesfay Tanpa Sampah -Pusat Pelancongan Tanpa Sampah - Pemengaruh YouTube (c) Menubuhkan Jawatankuasa Audit Kualiti Kebersihan Tandas (d) Kempen 3R (e) Kempen pengurusan sisa pepejal di kawasan luar perkadaran	- Jabatan Kesihatan - Persekitaran Bandaraya, DBKK - Jabatan Pengaduan Perhubungan Awam, DBKK - Jabatan Kesejahteraan Masyarakat, DBKK - Jabatan Penguatkuasaan, DBKK - Jabatan Pengurusan Harta, DBKK - Jabatan Pengurusan Sisa Pepejal, DBKK - Jabatan Pembangunan Pelancongan Bandaraya, DBKK - Kementerian Kesihatan Malaysia - Kementerian Pelancongan, Kebudayaan Dan Alam Sekitar - Pengusaha - Institusi Pengajian Tinggi - Awam/Swasta - MAB - MATTA - Pusat membeli-belah	- Jumlah Program - Jumlah Kompaun - Terms of Reference - Laporan Pemantauan - Jumlah Premis Tanpa Sampah	10%-50%	5 Tahun	1	5	5	5

Program 2	Mensasarkan penganugerahan 'ASEAN Clean Tourist City Standard' pada tahun 2023	- Jabatan Pembangunan Pelancongan Bandaraya, DBKK	- Sijil Anugerah	1	Sekali Dalam 2 Tahun			1	
STRATEGI 3 : MENINGKATKAN PRESTASI KEMUDAHAN PELANCONGAN									
Program 1	Menerima pakai Senarai Semak PATA 'Tourism For All' dengan membangunkan kawasan tarikan pelancongan mesra kepada Orang Kurang Upaya (OKU)	- DBKK - Kementerian Pelancongan, Seni & Budaya - Kementerian Pelancongan, Kebudayaan Dan Alam Sekitar - Kementerian Pembangunan Luar Bandar	- Jumlah Kawasan Tarikan	50%	2-4 Tahun	3	3	3	3
Program 2	Meningkatkan kualiti mengikut piawaian antarabangsa dari segi:- (a) Restoran/Spa/Hotel/Homestay (b) Pusat Pelancongan (c) Kraftangan	- DBKK - Kementerian Pelancongan, Seni & Budaya Malaysia - Lembaga Pelancongan Sabah - Kraftangan Malaysia	- Sijil	50%	2-4 Tahun	3	3	3	3
Program 3	Menyediakan papan tanda yang mencukupi dalam pelbagai bahasa	- Jabatan Pengangkutan & Trafik, DBKK - Jabatan Kerja Raya Sabah - Lembaga Pelancongan Sabah	- Jumlah Papan Tanda	50%	2-4 Tahun	3	3	3	3

Program 4	Menyemak/mengkaji Undang-Undang Kecil mengikut trend aktiviti pelancongan/ rekreasi	- Jabatan Perundangan, DBKK	- Jumlah Undang Undang Yang Disemak/Dikaji		2-4 Tahun	2	2	2	2
Program 5	Memudahcara Peniaga-Peniaga/ Pengendali untuk mempunyai lesen perniagaan yang sah	- Jabatan Pelesenan, DBKK	- Jumlah Lesen	50%-80%	4 Tahun	1	1	2	2
Program 6	Mewujudkan klinik bergerak	- Kementerian Kesihatan Malaysia	- Jadual Lawatan	50%	3 Tahun		1	1	1
Program 7	Meningkatkan kualiti air minum yang terawat	- Jabatan Air Negeri Sabah	- PH Air (Laporan)	50%	3 Tahun		1	1	1
Program 8	Menambah kawasan letak kenderaan bas persiaran	- Jabatan Pengangkutan & Trafik, DBKK - Jabatan Kerja Raya Sabah	- Jumlah Kawasan - Letak kereta	50%	4 Tahun	5	10	10	10

STRATEGI 4 : MEWUJUDKAN JARINGAN PENGANGKUTAN AWAM YANG EFISIEN									
Program 1	Menyediakan perkhidmatan jaringan pengangkutan awam dari lapangan terbang hingga ke kawasan Bandaraya seperti Transit Aliran Ringan (LRT), bas dan kereta api	- Jabatan Kerja Raya Sabah - Jabatan Pengangkutan & Trafik, DBKK - Malaysia Airport Berhad	- Jadual Bas	30%-60%	3 Tahun	1	1	1	1
Program 2	Mewujudkan terminal yang sesuai untuk memudahkan menghubungkan semua rangkaian dalam dan Sub-Urban	- Jabatan Kerja Raya Sabah - Jabatan Pengangkutan & Trafik, DBKK	- Jumlah Terminal	50%	3-5 Tahun	1	1	1	1
STRATEGI 5 : MENINGKATKAN CAPAIAN AKSES INTERNET BERKELAJUAN TINGGI									
Program 1	Memohon kerajaan persekutuan untuk memasang pemancar di kawasan-kawasan luar bandar (Sub-Urban)	- Jabatan Kesejahteraan Masyarakat, DBKK - Suruhanjaya Komunikasi Malaysia - Pembekal	- Jumlah Menara	50%	3-5 Tahun	1	1	1	1
Program 2	Kolaborasi/rakan strategik dengan pembekal khidmat internet seperti Telekom Malaysia dan lain-lain	- DBKK	- Jumlah Program	50%	5 Tahun	1	2	2	2

STRATEGI 6: KESIHATAN, KESELAMATAN DAN KEAMANAN BANDAR									
Program 1	Meningkatkan operasi bersepadu yang berkesan untuk menangani masalah :- (i) Penjaja haram (ii) Setinggan (iii) Gelandangan (iv) Peminta sedekah	- Jabatan Penguatkuasaan, DBKK - PDRM - Jabatan Kastam Diraja Malaysia - Jabatan Tanah dan Ukur Sabah - Jabatan Imigresen Malaysia - Jabatan Kebajikan Masyarakat	- Jumlah Operasi	10%-50%	4 Tahun	5	5	5	5
Program 2	Memperluaskan pemasangan alat pemantau keselamatan berkualiti tinggi seperti kamera litar tertutup di kawasan:- (i) Pusat bandar dan pekan-pekan kecil (ii) Pusat pelancongan/rekreasi (iii) Premis perniagaan	- PDRM - Jabatan Teknologi Maklumat, DBKK - Jabatan Penguatkuasaan, DBKK - Pengusaha	- Jumlah Litar	10%-50%	4 Tahun	3	5	5	5
Program 3	Meningkatkan jumlah kekerapan rondaan keselamatan dan polis terutamanya di kawasan pusat membeli-belah utama	- PDRM - Pusat Membeli-Belah	- Jadual	10%-50%	4 Tahun	1	1	1	1

Program 4	Mempergiatkan program latihan keselamatan dan kesukarelawanan:- (i) Bantuan pernafasan (ii) Pencarian dan penyelamatan (iii)Rakan Cop (iv)Pasukan Bomba Sukarela	- Persatuan Pelancongan MATTA - Persatuan Hotel Sabah PDRM - BOMBA	- Sijil Penyertaan - Jumlah Program	10%-50%	4 Tahun	1	1	1	1
Program 5	Penyediaan peta taburan hospital dan farmasi kepada pelancong	- Jabatan Pembangunan Pelancongan Bandaraya, DBKK - Lembaga Pelancongan Sabah	- Peta Taburan	30% -60%	5 Tahun	1	1	1	1
Program 6	Mempergiatkan operasi sanitasi awam di kawasan tempat pelancongan	- Bahagian Keselamatan Kesihatan Pekerjaan, DBKK - Kementerian Kesihatan Malaysia - Pengusaha	- Jumlah Kawasan Disinfeksi	10%-50%	5 Tahun	3	5	2	2
STRATEGI 7 : MENGAMALKAN PENGURUSAN KELESTARIAN HIJAU									
Program 1	Menerapkan amalan pengurusan lestari dan program pemuliharaan alam sekitar	- Jabatan Perlindungan Alam Sekitar Sabah - Jabatan Alam Sekitar DBKK - Operator	- Polisi	30%-60%	4 Tahun	1	1	1	1

Program 2	Penguatkuasaan undang-undang dan peraturan berkaitan alam sekitar dan pencemaran	- Jabatan Perlindungan Alam Sekitar Sabah - Jabatan Alam Sekitar - DBKK	- Jumlah Notis / Kompaun / Operasi - Jumlah Tindakan Perundangan	10%-50%	4 Tahun	3	3	5	5
Program 3	Menggalakkan penggunaan pejalan kaki/ basikal (<i>non-motorised</i>) dan lestari	- Jabatan Kerja Raya Sabah - Jabatan Pengangkutan & Trafik, DBKK	- Peta Laluan/ Laporan Program	30%-60%	4 Tahun	1	1	1	1
Program 4	Penggunaan tenaga secara lestari dengan menggalakkan penggunaan sumber tenaga mesra alam seperti:- (i) Taman-taman awam (ii) Pusat pelancongan/rekreasi (iii) Hotel/restoran	- DBKK	- Data Klasifikasi Pengguna	30%-60%	4 Tahun	1	1	1	1

STRATEGI 8: MENINGKATKAN TAHAP KEPUASAN HATI PELANCONG									
Program 1	Membuat kaji selidik tahap kepuasan hati pelancong termasuk kebersihan, hospitaliti dan keselamatan bandar	- Kementerian Pelancongan, Seni & Budaya Malaysia Lembaga Pelancongan Sabah - Jabatan Penyelidikan & Inovasi, DBKK	- Laporan Kajian	30-60%	4 tahun	1	1	1	Program 1
Program 2	Menyediakan dan melaksanakan pelan tindakan ke atas hasil kaji selidik yang telah dibuat	- Kementerian Pelancongan, Seni & Budaya Malaysia Lembaga Pelancongan Sabah - Jabatan Penyelidikan & Inovasi, DBKK - Jabatan Pembangunan Pelancongan Bandaraya, DBKK	- Pelan Tindakan - Laporan Tindakan	30%-60%	4 Tahun	1	1	1	Program 2

TERAS 3 : MEMBANGUNKAN PELANCONGAN LUAR BANDAR MELALUI PROGRAM (CBT) YANG BERDAYA SAING

STRATEGI 1 : MENINGKATKAN JUMLAH PUSAT PELANCONGAN DAN PAKEJ PELANCONGAN

Program	Menambah jumlah produk pelancongan luar Bandar dan Sub-Urban dengan:- (i) Mengenal pasti potensi produk (ii) Menggalakkan penglibatan komuniti melalui kursus kesedaran pelancongan	- Kementerian Pelancongan, Kebudayaan & Alam Sekitar - Kementerian Pelancongan, Seni & Budaya Malaysia - Kementerian Pembangunan Luar Bandar - Lembaga Pelancongan Sabah - Jabatan Pembangunan Pelancongan Bandaraya, DBKK	- Bilangan Produk	30%-60%	5 Tahun	3	3	3	3
Program 1									3
Program 2	Membangunkan dan menyediakan pakej pelancongan berdasarkan USP bagi setiap kampung	- Kementerian Pelancongan, Kebudayaan & Alam Sekitar	- Bilangan Pakej	30%-60%	5 Tahun	1	1	1	1
Program 3	Merekabentuk dan mempromosi pakej gastronomi/Gastronomy Trail melalui perkongsian pintar	- Kementerian Pelancongan, Kebudayaan & Alam Sekitar - Kementerian Pelancongan, Seni & Budaya Malaysia - Kementerian Pembangunan Luar Bandar - Lembaga Pelancongan Sabah - Pengendali Pelancongan - Pengusaha Homestay	- Bilangan Pakej	30%-60%	4 Tahun	1	1	1	1

Program 4	Menggalakkan Pelancongan Kreatif (<i>Creative Tourism</i>) terutamanya yang berkaitan dengan budaya, makanan tradisi, permainan tradisi, kraftangan dan Pelancongan Agro	- Kementerian Pelancongan, Kebudayaan & Alam Sekitar - Kementerian Pelancongan, Seni & Budaya Malaysia - Lembaga Pelancongan Sabah - Pengendali Pelancongan - Pengusaha Homestay - DBKK	- Bilangan Aktiviti	30%-60%	5 Tahun	1	1	1	1	1
STRATEGI 2 : MEMANTAPKAN MODAL INSAN KOMUNITI										
Program 1	Memantapkan modal insan komuniti dengan menganjurkan latihan kemahiran untuk meningkatkan kapasiti dan kemahiran komuniti dengan memberi peluang kepada golongan belia, wanita dan golongan kurang bernasib baik:- - Kemahiran komunikasi - Penguasaan bahasa asing - Kemahiran asas komputer & teknologi digital - Kemahiran perkhidmatan dan pasaran digital (<i>E-Marketing</i>) - Pengurusan pelawat & kualiti perkhidmatan - Pengendalian makanan - Kemahiran khas seperti :- - Memerhati burung - Pemandu pelancong/ukiran/kraftangan	- Jabatan Pembangunan Pelancongan Bandaraya, DBKK - Institusi Pengajian Tinggi Awam/Swasta - Jabatan Hal Ehwal Wanita Sabah - Lembaga Pelancongan Sabah - Taman-Taman Sabah - Kementerian Pembangunan Luar Bandar	- Bilangan Bengkel	2 Atau 3 Bengkel	5 Tahun	1	1	1	1	1

Program 2	Membuat penandaaras dan lawatan teknikal	DBKK - Unit Pemimpin Pembangunan Masyarakat	- Jumlah Program	2-3 Program	5 Tahun	2	2	2	2	2
Program 3	Pengajuan Kursus Asas Homestay	- Kementerian Pelancongan, Seni & Budaya, Malaysia - Institut Kemajuan Desa Sabah Jabatan Pembangunan Pelancongan Bandaraya, DBKK - Unit Pemimpin Pembangunan Masyarakat	- Bilangan Kursus	2 Bengkel	5 Tahun	2	2	2	2	2
STRATEGI 3 : MEMANTAPKAN PERKONGSIAN PINTAR/KOLABORASI DENGAN AGENSI KERAJAAN/SWASTA DAN INDIVIDU BERKEPENTINGAN										
Program 1	Mengadaptasikan Program Mentor Mentee	- Kementerian Pelancongan, Seni & Budaya, Malaysia - Jabatan Pembangunan Pelancongan Bandaraya, DBKK - Institusi Pengajian Tinggi Awam/Swasta - Pengusaha	- Laporan Bulanan - Jumlah Kolaborasi	2 Program	5 Tahun	2	3	3	3	3

Program 2	Meningkatkan Perkongsian/Kolaborasi Bersama:- (a) Agensi Kerajaan (b) Pengusaha Pelancongan (c) Agensi Swasta (d) Media (e) Badan Profesional (f) Institusi Pendidikan (g) Individu/Influencer- IPTA/IPTS Blogger, Youtube, Instagram	- DBKK - Kementerian Pelancongan, Seni & Budaya, Malaysia - Lembaga Pelancongan Sabah - Institusi Pengajian Tinggi Awam/Swasta - Media Sosial - Pengusaha	- Jumlah Kolaborasi	2-3 Program	5 Tahun	1	3	3	3	3
Program 3	Memantapkan perkongsian pintar <i>Smart Partnership</i> dengan segmen-segmen pasaran:- (a)Kelompok keluarga dan kumpulan (b) Kerja dalam kumpulan (sektor kerajaan/swasta) (c) Kelab dan Persatuan	- Kementerian Pelancongan, Seni & Budaya, Malaysia - DBKK - Lembaga Pelancongan Sabah - Institusi Pengajian Tinggi Awam/Swasta - Pengusaha	- Jumlah Kolaborasi	2-3 Program	4 Tahun		3	3	3	3
Program 4	Kolaborasi dengan Pengendali Pelancongan seperti:- (a)Pengendali Pelancongan FTO	- Jabatan Pembangunan Pelancongan Bandaraya, DBKK - Pengendali Pelancongan	- Bilangan Tour Operator	2-3 Program	4 Tahun	3	3	3	3	

STRATEGI 4 : MEMPROMOSIKAN (CBT) KE SEGMENT PASARAN DOMESTIK DAN ANTARABANGSA									
Program 1	Menjalinkan Perkongsian Homestay Tradisional bersama:- (a) Sekolah Awam/Institut Pengajian Tinggi Awam/Swasta (b) MICE/Roadshow (Mesyuarat, Insentif, Persidangan, Pameran)/Pameran Jalanan (c) Kelab dan Persatuan (d) Organisasi/Agensi Kerajaan/Swasta	- Kementerian Pelancongan, Seni & Budaya Malaysia - Lembaga Pelancongan Sabah - Jabatan Pembangunan Pelancongan Bandaraya, DBKK - Pengusaha Homestay	- Laporan Pencapaian / Jumlah Program	100%	4 Tahun	1	1	1	1
Program 2	Mengoptimalkan pasaran digital (E-Marketing) melalui perkongsian pintar di:- (a) Media Sosial (b) Laman Sesawang (c) E-Hailing (Airport, Grab, My Car)	- Kementerian Pelancongan, Seni & Budaya, Malaysia - Lembaga Pelancongan Sabah - Pengusaha Homestay	- Jumlah Program	2-3 Program	5 Tahun	1	3	3	3
STRATEGI 5 : MENAIKTARAF JARINGAN INFRASTRUKTUR									
Program 1	Menaiktaraf kemudahan sedia ada dan jaringan infrastruktur:- (a) Jalanraya (b) Titi/Jambatan (c) Dewan/Balai Raya (d) Tandas (e) Capaian Internet	- Jabatan Kerja Raya Sabah - Kementerian Pembangunan Luar Bandar - Unit Pemimpin Pembangunan Masyarakat - DBKK - Suruhanjaya Komunikasi Malaysia	- Bilangan Projek	1 Projek	1 Tahun	1	1	1	

STRATEGI 6 : MENGUATKAN PRODUK AGRO DAN HASIL TANI SEBAGAI AGRO-PELANCONGAN										
Program 1	Menguatkan produk agro dan hasil tani industri hiliran asas tani melalui (R&D) seperti Wain Nenas dan sebagainya	- Kementerian Pembangunan Luar Bandar - Kementerian Pertanian Negeri Sabah - Institusi Pengajian Tinggi Awam/Swasta	- Jumlah Program	1 Program	3 Tahun	1	1	1		
STRATEGI 7 : MENINGKATKAN KUALITI TERBAIK (CBT) DENGAN MENAMBAH BAIK AMALAN PENGURUSAN TERBAIK										
Program 1	Melaksanakan penandaaras dengan CBT lain	- DBKK	- Laporan	2-3 Program	5 Tahun	1	2	2	2	2
Program 2	Mengamalkan tata kelakuan Code of Conduct/'Do's and Don't's'	- Pengusaha	- Laporan	2-3 Program	4 Tahun	2	2	2	2	
Program 3	Memastikan CBT adalah berdaftar/ berlesen dan mengikut piawaian Amalan Terbaik seperti ASEAN Community Based Tourism Standard dan ASEAN Homestay Standard	- DBKK - Pengusaha	- Jumlah Lesen/Sijil	2-3 Program	4 Tahun	2	2	2	2	
Program 4	Menggalakkan penubuhan entiti perniagaan milik komuniti seperti Koperasi, Micro Enterprise dan lain-lain	- Suruhanjaya Koperasi Malaysia - Pengusaha	- Jumlah Sijil Berdaftar	2-3 Sijil	5 Tahun	1	2	2	2	2

TERAS 4: MENYEDIAKAN DAN MENAIKTARAF KEMUDAHAN PELANCONGAN YANG MENCUKUPI									
STRATEGI 1 : MEMANTAPKAN RANGKA KERJA DAN KELULUSAN PEMBANGUNAN									
Program 1	Memantapkan rangka kerja dan kelulusan pelan pembangunan:- (a) Mengkaji semula garis panduan piawain pelancongan (b) Mengkaji semula dan mengemaskini pelan	- Jabatan Perancangan Bandaraya, DBKK - Jabatan Perundangan, DBKK	- Garis Panduan Perancangan SOP	30%-50%	1-2 Tahun	1			
STRATEGI 2 : MENAIKTARAF JARINGAN INFRASTRUKTUR DAN KEMUDAHAN AWAM YANG EFISIEN DAN SISTEMATIK									
Program 1	Menaiktaraf sistem saliran longkang dan parit	- Jabatan Kejuruteraan, DBKK	- Jumlah Projek	2-5 Projek	2-3 Tahun		1	1	1
Program 2	Pelaksanaan Program Bandar Selamat di kawasan dan koridor pelancongan yang merangkumi projek-projek berikut: (a) Pencahayaann (b) Keselamatan jalanraya (c) Kemudahan OKU (d) Laluan kaki lima & pejalan kaki	Jabatan Perancangan Bandaraya, DBKK - Jabatan Pengangkutan & Trafik, DBKK	- Jumlah Program - Jumlah Kawasan	Tertakluk Kepada Kelulusan Peruntukan Dari KPKT Dan Lain-Lain	4 Tahun	1	1	1	1
Program 3	Memperbanyakkan kemudahan & produk pelancongan sebagai contoh:- (a) Pasar Malam (b) Kedai Kraftangan (c) Pusat Rekreasi	- Jabatan Pelesenan, DBKK	- Jumlah Produk	5	5 Tahun	1	1	1	1

Program 4	Mewujudkan aktiviti menyepadkan sistem saluran air yang bersih untuk rekreasi	- Jabatan Kejuruteraan, DBKK	- Jumlah Program	1	1 Tahun			1	
Program 5	Mendiktarafkan sistem maklumat pelancongan melalui:- (a) Papan tanda penunjuk arah dan masa (b) Papan sistem maklumat pelancongan secara digital dalam pelbagai bahasa	- Jabatan Kerja Raya Sabah - Jabatan Pengangkutan & Trafik, DBKK	- Jumlah Projek	11	4 Tahun	2	3	3	3
STRATEGI 3 : MENYEDIAKAN DAN MENINGKATKAN KEMUDAHAN PENGANGKUTAN, MOBILITI DAN AKSESIBILITI									
Program 1	Mendiktarafkan dan mewujudkan jaringan infrastruktur yang mampan dan yang sedia ada melalui:- (a) Peta (b) Papan tanda dalam dwibahasa (c) Pejalan kaki (d) Laluan basikal (e) Peta untuk bas (f) Laluan trafik yang efisien (g) Kemudahan pengangkutan (h) E-Hailing	- Jabatan Pengangkutan & Trafik, DBKK - Jabatan Kerja Raya Sabah - Lembaga Pelesenan Kenderaan Perdagangan Sabah (LPKP Sabah)	- Jumlah Projek - Garis Panduan - Peta Laluan	4	5 Tahun	1	1	1	1

STRATEGI 4 : MEWUJUDKAN SUASANA BANDARAYA YANG KONDUSIF DAN MAMPAN									
Program 1	Mempelbagaikan Program Pengindahan melalui <i>Blueprint</i> Pengindahan Landskap Kota Kinabalu seperti:- (a) Seni Jalanan (b) Landskap (c) Lampu Hiasan	- Jabatan Landskap, DBKK - Jabatan Kejuruteraan, DBKK - Jabatan Pembangunan Pelancongan Bandaraya, DBKK	- Jumlah Program	8-12	5 Tahun	2	3	3	3
Program 2	Mempelbagaikan Ciri-Ciri Bandar seperti:- (a) <i>Grace Point</i> (b) Air pancut (Water fountain) (c) Seni jalanan (d) Landskap kejor (e) Rekabentuk bangunan	- Jabatan Landskap, DBKK - Jabatan Kejuruteraan, DBKK	- Jumlah Kawasan	20	2022 - 2025	5	5	5	5
STRATEGI 5 : MENAMBAHBAIK AMALAN PENGURUSAN TERBAIK DENGAN BERINOVASI DAN TEKNOLOGI TERKINI									
Program 1	Menambah baik Amalan Pengurusan Terbaik dengan:- (a) Menambah baik proses kerja dan amalan baik (b) Mengamalkan Piawaian Amalan Terbaik contohnya:- (i) <i>ASEAN Homestay Standard</i> (ii) <i>ASEAN Clean Tourist City Standard</i> (iii) <i>ASEAN Public Toilet Standard</i> (iv) <i>ASEAN Community Based Tourism Standard</i>	- DBKK	- Proses Dokumen - Persijilan	3	5 Tahun	1	1	1	1

STRATEGI 6: MENGGALAKKAN PEMBANGUNAN PELANCONGAN YANG UNIK DAN BERASASKAN CIRI-CIRI TEMPATAN									
Program 1	Mengenalpasti tapak bersejarah seperti :- (a) Premis bangunan, struktur bangunan dan artifak bangunan yang mempunyai ciri-ciri warisan	- Jabatan Muzium Sabah - Lembaga Pelancongan Sabah - DBKK	- Jumlah Kawasan & Inventori	7	4 Tahun	1	2	2	2
STRATEGI 7 : MENGAMALKAN PIWAIAIN KESELAMATAN BAGI AKTIVITI PELANCONGAN									
Program 1	Mempraktikkan Prosedur Operasi Standard (SOP) untuk aktiviti-aktiviti pelancongan terutama aktiviti lasak dengan:- (a) Kerjasama bersepadu dengan agensi-agensi keselamatan (b) Menyediakan dan memaparkan Prosedur Operasi Standard (SOP)	- Kementerian Pelancongan, Seni & Budaya Malaysia - Kementerian Pelancongan, Kebudayaan & Alam Sekitar - Persatuan Pelancongan Sabah - BOMBA - Pengusaha	- Dokumen (SOP)	3	2022-2024	1	1	1	
Program 2	Mengamalkan Piawaian Keselamatan Antarabangsa seperti Penilaian Risiko, Pelan Pengurusan Krisis, Organisasi Antarabangsa Untuk Penyeragaman (ISO) dan sebagainya untuk Pelancongan Lasak	- Pengusaha	- Sijil Laporan	2	2022-2023	1	1		

PELAKSANAAN, PEMANTAUAN DAN PENILAIAN

A. Pelaksanaan

1. Melaksanakan kesedaran melalui Mesyuarat Pengurusan Tertinggi DBKK, Jawatankuasa Pembangunan Pelancongan Bandaraya, DBKK dan jawatankuasa kecil pelancongan;
2. Status pencapaian pelaksanaan akan disalurkan dan dihebahkan dari semasa ke semasa;
3. Membangunkan jadual pelaksanaan yang terperinci bagi setiap strategik dan program;
4. Penilaian Pencapaian Pelan Strategik akan dijalankan pada setiap tahun bagi menentukan keberkesanan pelaksanaan objektif strategik, teras dan program yang ditetapkan;
5. Kajian semula Pelan Strategik akan dibuat pada tahun 2026.

B. Pemantauan dan Pengukuran Prestasi

1. Penubuhan Jawatankuasa Pemantau Pelan Strategik Pelancongan yang dipengerusikan oleh Ketua Pengarah;
2. Jawatankuasa Pemantau Pelan Strategik akan bermesyuarat setiap tiga (3) bulan;
3. Pencapaian KPI bagi setiap program akan dilaporkan di Jawatankuasa Pemantau Pelan setiap bulan melalui borang KPI;
4. Laporan Pelan KPI akan dijadikan agenda tetap di dalam Mesyuarat Jawatankuasa Pembangunan Pelancongan Bandaraya, DBKK;
5. Peranan Ketua Jabatan adalah untuk memantau keberkesanan pelaksanaan program di bawah jabatan masing-masing.

ELEMEN PENENTU KEJAYAAN

Elemen-elemen yang menyumbang kepada kejayaan Pelan Strategik Pelancongan Bandaraya Kota Kinabalu 2022-2026 adalah seperti berikut:-

A. Komitmen Pengurusan Atasan DBKK

Selaku peneraju organisasi, Pengurusan Atasan perlu memberi perhatian serius serta komitmen yang tinggi untuk menjayakan perancangan strategik ini.

B. Kapasiti DBKK

Kapasiti organisasi DBKK akan diperkukuhkan agar program dapat dilaksanakan ke arah mencapai matlamat strategik yang ditetapkan.

C. Tadbir Urus DBKK

DBKK sebagai agensi barisan hadapan Kerajaan akan melaksanakan tadbir urus yang berintegriti dalam pelaksanaan tanggungjawabnya.

D. Komitmen Agensi-Agensi Pelaksana

Agensi pelaksana merupakan agensi yang berperanan menentukan dasar, pembangunan dan pelaksanaan program pelancongan.

E.

Pemain Utama Pelancong

Selaku pemain-pemain industri, pemain utama pelancong (*Tourism Key Players*) adalah penggerak utama dalam memastikan pembangunan pelancongan terlaksana.

F.

Komuniti

Penglibatan penduduk merupakan antara elemen terpenting dalam sesebuah pembangunan pelancongan. Adalah penting setiap anggota komuniti terlibat dalam setiap aktiviti pembangunan pelancongan bukan sahaja menyumbang kepada pembangunan destinasi pelancongan malah secara tidak langsung memberi faedah kepada penduduk setempat.

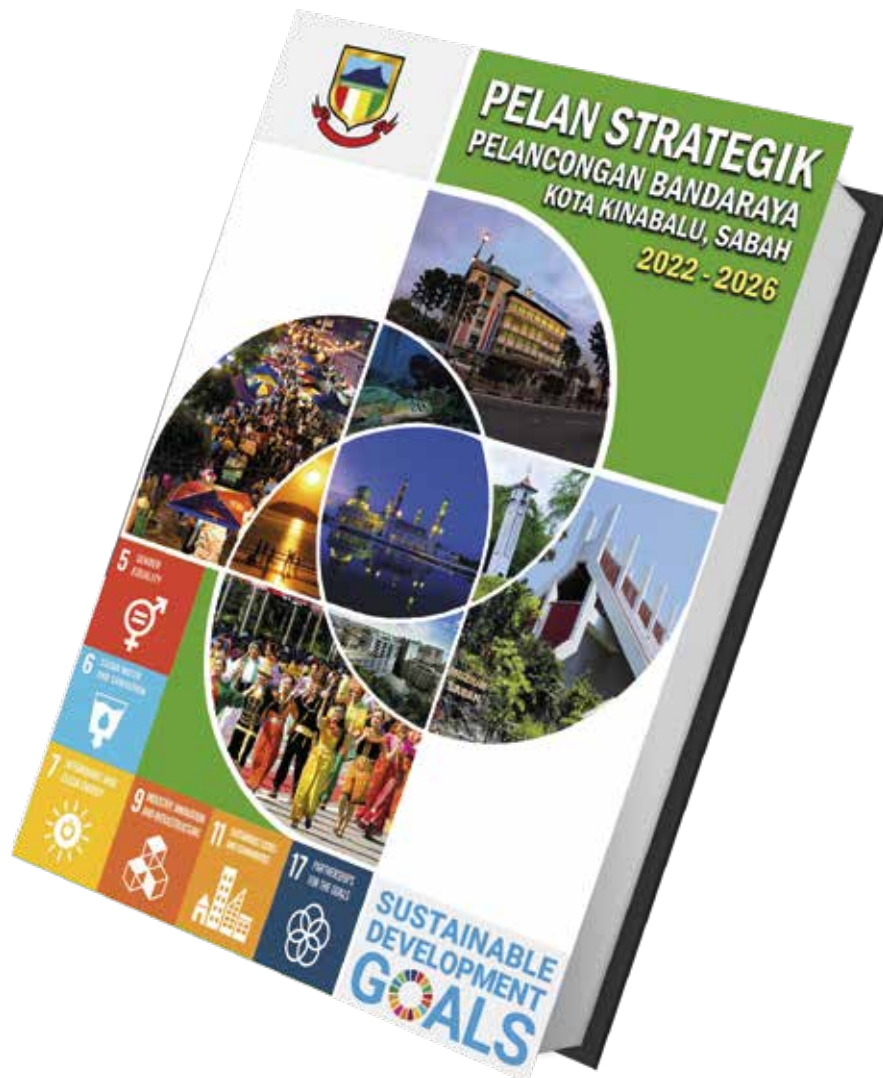
G.

Media

Peranan yang dimainkan pengamal media mampu merancakkan industri pelancongan.

PENUTUP

Pelan Strategik Pelancongan Bandaraya Kota Kinabalu 2022 - 2026 ini disediakan dengan objektif utama bertujuan untuk memastikan Bandaraya Kota Kinabalu menjadi sebuah Bandaraya sejahtera yang bersih, hijau dan berdaya huni sekaligus menjadi elemen utama untuk menjadikan Bandaraya ini sebagai '*Preferred Destination*' terbaik dunia.

RUJUKAN

1. National Tourism Policy 2020 – 2030, Ministry of Tourism, Art and Culture Malaysia
2. Pelan Pembangunan Sabah Maju Jaya 2021 - 2025
3. Asean Tourism Marketing Strategy 2017-2020
4. Effective Community Based Tourism : A Best Practice Manual, June 2010, APEC Tourism Working Group
5. Handbook on Community Based Tourism “How to Develop and Sustain CBT, 2008” APEC Tourism Working Group
6. Business Strategy For Upscaling The Malaysia Homestay Experience 2017-2026, Ministry of Tourism and Culture Malaysia
7. ASEAN Tourism Standard
8. Kota Kinabalu City Competitiveness Master Plan, 2019, DBKK
9. Draft Kota Kinabalu Local Plan 2020, DBKK
10. Pelan Strategik Dewan Bandaraya Kota Kinabalu 2017-2020, DBKK

DEWAN BANDARAYA KOTA KINABALU

Bangunan Ibu Pejabat

No.1, Jalan Bandaran, 88675 Kota Kinabalu, Sabah.
Talian Am: 088-521800 | Fax: 088-219175

Bangunan Centre Point

Tingkat 7, 88000 Kota Kinabalu
Talian Am: 088-244000 | Fax: 088-231004

 www.dbkk.sabah.gov.my [@dewanbandarayakkofficial](https://www.facebook.com/dewanbandarayakkofficial) [@DBKKtweet](https://twitter.com/DBKKtweet)
 [@dewanbandarayakk](https://www.instagram.com/dewanbandarayakk) DBKK OFFICIAL 012-2220220

ISBN 978-983-42028-6-6

